

Голові Спеціалізованої вченої Ради
Д 64.600.06 при Харківському
національному медичному
університеті,
доктору медичних наук,
професору Огнєву В. А.

ВІДГУК

офіційного опонента доктора медичних наук,
професора Коропа Олега Андрійовича на дисертаційну роботу
Ляхової Н.О. "Медико-соціальне обґрунтування оптимізованої моделі
надання ортодонтичної допомоги дитячому населенню на регіональному
рівні" на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук за
спеціальністю 14.02.03- соціальна медицина, яка подана до Спеціалізованої
вченої ради при Харківському національному медичному університеті

Актуальність дисертаційного дослідження полягає в тому, що найважливішими завданнями державної політики в галузі охорони здоров'я є поліпшення стану здоров'я дитячого населення і забезпечення доступності медичної допомоги для дітей дошкільного, шкільного віку та підлітків. Вирішення зазначених завдань є можливим при використанні адекватних систем медичного обслуговування населення, однією з яких є стоматологічна служба. Стоматологічне здоров'я є одним із прямих показників здоров'я населення, інтегральним показником здоров'я нації, його зміцнення та збереження є важливою медико-соціальною проблемою в Україні. Усвідомлення взаємозалежного обтяжуючого впливу факторів ризику загального та стоматологічного здоров'я стало підґрунтям для визначення нових цілей та завдань ВООЗ до 2020 року, серед яких одним з найбільш важливих ВООЗ вважає виявлення та усунення факторів ризику формування стоматологічних захворювань у дітей, враховуючи характер їх перебігу та асоційовані ризики, пов'язані з загальним станом здоров'я дитини. Значна інтенсивність ураження дитячого населення стоматологічними захворюваннями висуває цю проблему в число вагомих та актуальних.

Здоров'я дітей, в тому числі і стоматологічне, характеризується чітко вираженою тенденцією до погіршення з віком. Питома вага стоматологічних захворювань у структурі загальної захворюваності дитячого населення за матеріалами звертань досягає 20-25% (третє місце), частота звертань до лікаря-стоматолога посідає друге місце після частоти звертань до лікарів педіатрів. Сучасні епідеміологічні дані свідчать про значну поширеність стоматологічної

патології, яка у дітей до 15 років досягає 70-80% і останнім часом не відбувається достовірного її зниження.

В організації стоматологічної допомоги дітям великого значення набуває проведення ефективної профілактики та раннього виявлення патології зубощелепної ділянки та вчасного початку її лікування, а вивчення розповсюдженості зубощелепних аномалій у різні періоди формування прикусу представляє значний науковий і практичний інтерес і має на меті удосконалення принципів профілактики зубощелепних аномалій та організацію своєчасної спеціалізованої лікувальної допомоги, оскільки ортодонтичне лікування в ранньому віці є більш ефективним щодо тривалості лікування, стабільності його результатів та економічності.

Мета дослідження відповідає темі дисертації і полягає в науковому обґрунтуванні та розробці оптимізованої організаційно-функціональної моделі надання ортодонтичної допомоги дитячому населенню на регіональному рівні, що в повній мірі досягнуто автором послідовним виконанням семи визначених завдань дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами. Дисертаційне дослідження виконано в рамках науково-дослідної роботи Української медичної стоматологічної академії «Медико - соціальне обґрунтування оптимізації підходів до управління та організації різних видів медичної допомоги дорослому та дитячому населенню в період реформування галузі охорони здоров'я» (№ держреєстрації 0119U102926, термін виконання 2018-2022 р.р.). Автор виконувала фрагмент НДР, який відповідав темі дисертаційної роботи.

Об'єктом даного дисертаційного дослідження визначено організацію надання стоматологічної ортодонтичної допомоги дітям, **предметом** - захворюваність на ортодонтичну патологію та карієс серед дітей Полтавської області та їх порівняльний аналіз; якісні та кількісні показники діяльності закладів та підрозділів, що надають ортодонтичну допомогу дітям в Полтавській області; забезпеченість лікарями-стоматологами-ортодонтами дитячого населення Полтавської області; обліково-звітну документацію дитячої стоматологічної служби; медико-демографічні, соціальні, медичні, поведінкові фактори ризику виникнення ортодонтичної патології; оцінку знань батьків дітей щодо факторів формування стоматологічного здоров'я та факторів ризику виникнення ортодонтичної патології у дітей; оцінку знань лікарів-стоматологів-ортодонтів та лікарів-стоматологів, що надають допомогу дітям щодо факторів ризику розвитку ортодонтичної патології, недоліків існуючої системи надання ортодонтичної допомоги дітям та шляхів її оптимізації.

Науковою базою дослідження, яке охоплювало період 2015-2018 років, були КП «Міська дитяча клінічна стоматологічна поліклініка Полтавської міської ради» та клінічні бази стоматологічних кафедр УМСА.

Ступінь обґрунтованості основних наукових положень, висновків і практичних рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна.

Дисертаційне дослідження виконано на сучасному науково-методичному рівні у *шість етапів* із залученням широкого спектру загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, таких як: *системного підходу і аналізу* (який застосовано на всіх етапах роботи для вивчення та аналізу різних аспектів надання ортодонтичної допомоги як важливої складової поліпшення стоматологічного здоров'я дитячого населення), *бібліосемантичного* (для аналізу наукової літератури щодо сучасних принципів, світового досвіду і вітчизняних розробок з вирішення проблем надання ортодонтичної допомоги), *медико-статистичного* (для статистичної обробки матеріалів дослідження та вивчення показників захворюваності на ортодонтичну патологію і карієс серед дітей Полтавської області та визначення ефективності запропонованих інновацій), *соціологічного* (для анкетування респондентів щодо факторів ризику виникнення ортодонтичної патології, факторів формування стоматологічного здоров'я та обізнаності лікарів-стоматологів-ортодонтів та батьків школярів в цьому питанні), *концептуального моделювання* (для розробки моделі надання ортодонтичної допомоги дитячому населенню на регіональному рівні), *організаційного експерименту* (з метою впровадження окремих елементів запропонованої моделі), *експертних оцінок* (для визначення доцільності застосування запропонованої моделі в закладах, що надають стоматологічну допомогу дітям, та якості медичної стоматологічної допомоги) та *економічного методу* (для визначення економічної ефективності застосування запропонованої моделі).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, що були сформульовані у дисертаційній роботі Ляхової Н.О., оцінюється як високий, виходячи з того, що робота ґрунтується на вивченні достатньої кількості наукових джерел, використанні адекватних методологічних підходів, проведенні масштабних досліджень і глибокому, всебічному аналізу одержаних результатів.

На *першому етапі* дослідження за результатами аналізу 333 наукових джерел (217 кирилицею та 116 латиницею) було вивчено проблеми поширеності ОП та дослідження стану стоматологічної захворюваності в Україні та інших країнах світу.

На *другому етапі* обрано напрям дослідження, визначені мета, завдання та програма, обґрунтуванні обсяги і методи дослідження.

На *третьому етапі* дослідження вивчено та проаналізовано епідеміологічну ситуацію щодо ОП серед дитячого населення різних регіонів Полтавської області, проведене ретроспективне дослідження даних профілактичних оглядів за 2010-2016 роки, порівняння даних щодо захворюваності на ОП серед дитячого населення міст та сільських районів Полтавської області та тренди захворюваності на ОП в досліджуваному періоді, отримані дані порівнювались з даними по поширеності карієсу в цих же регіонах. Проведено обстеження дітей, які проживають в м. Полтава, шкільного та дошкільного віку, отримані дані проаналізовані та порівнювались з даними ретроспективного дослідження та даними літератури. Джерелами інформації на даному етапі роботи стали довідки про діяльність лікувально-профілактичних закладів області за 2010-2016 роки, щорічні статистичні звіти Полтавського обласного інформаційно-аналітичного центру медичної статистики, обліково-звітна документація закладів, що надають ОД дитячому населенню Полтавської області.

На *четвертому етапі* дослідження визначено найбільш вагомі фактори, що асоціюються з виникненням ОП (антенатальні, постнатальні фактори ризику), вивчено рівень інформованості батьків дітей стосовно фактори ризику ОП та факторів формування стоматологічного здоров'я у дітей, санітарно-гігієнічної обізнаності батьків, оцінки батьками стану стоматологічного здоров'я дітей, відношення до лікування ОП та інших стоматологічних захворювань, для чого автором було оглянуто 1517 дітей дошкільного та шкільного віку та проведено анонімне анкетування серед 408 батьків дітей з питань щодо найбільш вагомих факторів, що асоціюються з виникненням ОП, питань, які стосувались рівня інформованості батьків стосовно ФР ОП та факторів формування стоматологічного здоров'я, санітарно-гігієнічної обізнаності батьків, оцінки батьками стану стоматологічного здоров'я дітей, відношення до лікування ОП та інших стоматологічних захворювань.

На *п'ятому етапі* дослідження був проведений аналіз нормативно-правової бази надання ОД дітям Полтавської області, аналіз організації ортодонтичної допомоги дітям пацієнтам з іншими стоматологічними захворюваннями та вивчення ресурсне та кадрове забезпечення медичних закладів, які надають стоматологічну ортодонтичну допомогу дітям.

На *шостому етапі* дослідження розроблена, обґрунтована та впроваджена модель надання ОД дитячому населенню на регіональному рівні, визначено медичну та економічну ефективність запропонованої моделі та

здійснено її експертну оцінку 32 експертами, серед яких були 20 науковців (4 доктори та 16 кандидатів медичних наук), 5 організаторів охорони здоров'я, 7 лікарів-стоматологів ортодонтів та лікарів-стоматологів дитячих.

На всіх етапах проведеного дослідження автором в необхідній кількості використані відповідні інформаційні ресурси.

Дисертаційна робота виконана на високому методичному та методологічному рівні, автором реалізовані поставлені завдання і досягнута його мета, науково обґрунтовані висновки і практичні рекомендації, що цілком логічно випливають із одержаних результатів. Все вище перелічене забезпечило необхідну обґрунтованість наукових положень, висновків та практичних рекомендацій, які виносяться на захист. В роботі представлені відомості про апробацію її результатів на зарубіжних та вітчизняних наукових конгресах, з'їздах і конференціях, впровадження в практику закладів охорони здоров'я та у навчальний процес вищих медичних закладів, що свідчить про високий рівень обґрунтованості положень та висновків дослідження.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в тому, що автором вперше в Україні:

- досліджено характерні для Полтавської області регіональні особливості впливу медико-демографічних, біологічних та соціальних факторів ризику на виникнення ОП, які можуть служити маркерами його скринінгу, а саме - використання пустунки, соматична захворюваність, видаленні постійних зубів через карієс, супутні захворювання у дитини та ОП у родині;

- уточнено динаміку показників захворюваності ОП в різних регіонах Полтавської області у порівнянні з карієсом, а саме: встановлено достовірне зниження рівня захворюваності на ОП в м. Полтава, м. Кременчук, в Гадяцькому районі та Полтавській області;

- виявлені значущі переваги тренду середнього рівня захворюваності на ОП порівняно з карієсом за 2010-2016 р.р. у дитячого населення Полтавської області, в м. Кременчук, Лубенському та Кобиляцькому районах;

- проаналізовано дані щодо кількості ОП в період тимчасового прикусу, під час змінного прикусу та в періоді постійного і визначено, що серед оглянутих 1517 дітей рівень захворюваності склав 43,1%;

- за результатами соціологічного дослідження визначено низький рівень обізнаності населення щодо факторів ризику виникнення ОП та факторів формування стоматологічного здоров'я;

- обґрунтовано роль лікарів педіатрів, лікарів ЗПСМ і лікарів гігієністів у профілактиці та ранньому виявленні ОП і встановлено, що зацікавленими сторонами в санітарно-просвітницькій роботі з профілактики та раннього

виявлення ОП є батьки, громадські діячі, які мають достатнє фінансове забезпечення, ті батьки, у дітей яких стан ротової порожнини задовільний, які контролюють та навчають дотримання дітьми правил гігієни та у тих, в кого в родині була ОП;

- ідентифіковано три підходи надання стоматологічної ортодонтичної допомоги через визначені фактори, які впливають на виявлення ортодонтичної патології; профілактичне відвідування дитячого стоматолога та дотримання порад лікаря-стоматолога, при чому кожний підхід передбачає співпрацю лікаря і батьків, важливість втручання яких в стоматологічне здоров'я дітей не викликає сумнівів;

- розроблено, обґрунтовано та впроваджено оптимізовану модель надання стоматологічної ортодонтичної допомоги дитячому населенню на регіональному рівні, в основу якої покладена профілактична спрямованість та раннє виявлення і лікування ОП, що досягається державотворчою політикою через вплив на три складові - фінансове забезпечення, організацію ОД, кадри, що носить координовану, багаторівневу, комплексну, доступну, всебічну ортодонтичну допомогу та сприяє прихильності батьків до профілактики та лікування дітей;

- визначено медичну, економічну ефективність оптимізованої моделі надання стоматологічної ортодонтичної допомоги дитячому населенню.

Теоретичне значення отриманих результатів полягає у суттєвому доповненні теорії соціальної медицини в частині управління охороною здоров'я, зокрема щодо оптимізації ортодонтичної допомоги дитячому населенню.

Практичне значення одержаних результатів дисертаційної роботи полягають в тому, що вони стали підставою для створення якісно нової моделі раннього виявлення та первинної профілактики ортодонтичної патології та дозволяють розробити методіку впровадження скринінгу цільових груп з виявленими факторами ризику розвитку ортодонтичної патології. Дисертантом визначені регіональні особливості факторів ризику виникнення ортодонтичної патології, характерні для Полтавської області, роль гігієністів зубних в санітарно-просвітницькій роботі щодо стоматологічних захворювань серед населення та в первинній профілактиці ортодонтичної патології та інших стоматологічних захворювань та фактори ризику виникнення ортодонтичної патології, характерні для дитячого населення Полтавської області. Проведено аналіз соціологічних досліджень серед лікарів-ортодонтів, дитячих стоматологів, науковців у галузі стоматології та організаторів охорони здоров'я щодо шляхів оптимізації надання ортодонтичної патології та вивчена

обізнаність населення Полтавської області щодо факторів ризику виникнення ортодонтичної патології та факторів формування стоматологічного здоров'я.

Впровадження результатів дослідження здійснено на етапах його виконання на галузевому (розроблені 1 методичні рекомендації), регіональному (результати наукових досліджень впроваджено в навчальний процес на кафедрах соціальної медицини Української медичної стоматологічної академії, Національного медичного університету ім. О.О.Богомольця, Івано-Франківського національного медичного університету, Львівського національного медичного університету ім. Данила Галицького, Медичного інституту Сумського державного університету, ВНМУ ім. М.І.Пирогова, Національної медичної академії післядипломної освіти ім. П.Л.Шупика, ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України», ДЗ «Запорізька медична академія післядипломної освіти МОЗ України», Харківської медичної академії післядипломної освіти, Харківського національного медичного університету) та базовому рівнях (у практичній діяльності Полтавського обласного центру здоров'я та Полтавської міської клінічної дитячої стоматологічної поліклініки м. Полтава). Автором представлені всі відповідні акти про впровадження.

Основні положення дисертаційної роботи в достатній мірі обговорені на наукових конгресах і науково-практичних форумах міжнародного, державного та регіонального рівнів.

Повнота викладу результатів дисертаційного дослідження в опублікованих працях. Основні наукові положення, висновки і практичні рекомендації та одержані результати наукових досліджень у повній мірі висвітлені в опублікованих 31 наукові праці, з яких - 4 статті у наукових фахових виданнях, рекомендованих ДАК України, 5 статей в іноземних наукових виданнях, 18 публікацій у журналах, збірках матеріалів і тез на з'їздах, конгресах і конференціях, 2 монографії, 1 методичні рекомендації МОЗ України та 1 публікація в спеціалізованому щомісячному виданні.

Побудова та зміст дисертації. Дисертація Ляхової Н.О. є закінченою науковою роботою, яка написана за традиційною схемою, викладена українською мовою на 247 сторінках загального тексту (з них обсяг основного тексту 155 сторінок), її оформлення відповідає вимогам ДАК України, складається із анотації, вступу, аналітичного огляду наукової літератури, програми досліджень та методичного апарату, чотирьох розділів власних досліджень з аналізом отриманих даних, узагальнення результатів дослідження, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел та додатків. Дисертація містить 42 таблиці, 31 рисунок та 4 додатки. Бібліографічний список включає 332 джерела, з яких 217 – кирилицею та 115 - латиною).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** чітко та аргументовано розкрито актуальність теми дослідження та показано зв'язок з науковими програмами, темами і планами; представлено мету, об'єкт та предмет, бази, методи наукового дослідження; представлено наукову новизну, теоретичне та практичне значення; наведено інформацію про впровадження результатів дослідження; відображено особистий внесок автора у виконання роботи; представлено інформацію щодо апробації та публікацій результатів дослідження.

В **першому розділі** *«Медико-соціальні проблеми захворювань зубощелепної ділянки (ортодонтичної патології)»* наведено результати системного огляду наукової літератури, що дозволило узагальнити міжнародний і вітчизняний досвід щодо поширеності різних видів ортодонтичної патології, факторів ризику їх виникнення, організації надання ортодонтичної допомоги дитячому населенню. Автором було використано бібліографічний і семантичний аналіз наукових джерел, результати якого аргументовано довели актуальність та об'єктивну необхідність вирішення завдань та досягнення мети проведеного дослідження.

У **другому розділі** *«Програма, матеріали та методи дослідження»* наведено розроблену для досягнення мети і вирішення поставлених в дисертації завдань програму дослідження, описані методи, об'єкт та предмет дослідження, матеріали дослідження та одержані результати.

У **третьому розділі** *«Епідеміологічна характеристика ортодонтичної патології серед населення дитячого віку»* наведено результати аналізу епідеміологічної ситуації щодо ОП серед дитячого населення різних регіонів Полтавської області на основі ретроспективного дослідження результатів профілактичних оглядів за 2010-2016 роки, порівняння даних про захворюваність на ОП серед дитячого населення міст та сільських районів Полтавської області та динамічних змін захворюваності на ОП в досліджуваному періоді і порівняння отриманих даних з даними про захворюваність на карієс в цих же регіонах. У розділі наведено результати обстеження дітей, які проживають в м. Полтава, шкільного та дошкільного віку, які проаналізовані та порівняні з даними ретроспективного дослідження та даними літератури, визначено динаміку показників захворюваності на ОП та карієс в різних регіонах Полтавської області і проведено їх порівняння. Автором встановлено достовірне зниження рівня захворюваності на ОП в м. Полтава, Гадяцькому, Лохвицькому районах та Полтавській області загалом і визначено, що захворюваність на ОП серед дітей області коливається від 17,6 до 91%, і в окремих районах перевищує захворюваність на карієс. Виявлені

значущі переваги середнього рівня захворюваності на ОП порівняно із середнім рівнем захворюваності на карієс серед дітей Полтавської області за 2010-2016 р.р. в м. Кременчук, Лубенському та Кобиляцькому районах, а також сильний прямий зв'язок між середнім рівнем захворюваності на ОП та карієс в Лохвицькому районі. Дисертантом доведено, що захворюваність на ОП в період тимчасового прикусу складала 35,8% (в різних вікових категоріях періоду значення були однакові), під час змінного прикусу зростала до 48,6% (в період раннього змінного прикусу кількість виявленої ОП дещо більша - 50,1%), в періоді постійного прикусу - 52,4%, серед усіх оглянутих 1517 дітей рівень захворюваності склав 43,1%.

У *четвертому розділі* «Фактори, асоційовані з виникненням ортодонтичної патології» наведені результати вивчення найбільш вагомих антенатальних і постнатальних факторів ризику, що асоціюються з виникненням ОП, рівня інформованості батьків дітей стосовно факторів ризику виникнення ОП та факторів формування стоматологічного здоров'я у дітей, санітарно - гігієнічної обізнаності батьків, оцінки батьками стану стоматологічного здоров'я дітей, відношення до лікування ОП та інших стоматологічних захворювань. Такі результати одержані автором на основі проведеного польового когортного дослідження серед 1517 дітей дошкільного та шкільного віку та проведеного анонімного анкетування серед 408 батьків. Дисертантом наведені результати вивчення анкетних даних, які містили питання щодо найбільш вагомих факторів, які асоціюються з виникненням ортодонтичної патології (антенатальні, постнатальні фактори ризику), рівня інформованості батьків стосовно факторів ризику виникнення ортодонтичної патології та факторів формування стоматологічного здоров'я, санітарно-гігієнічної обізнаності батьків, оцінки батьками стану стоматологічного здоров'я дітей, відношення до лікування ортодонтичної патології та інших стоматологічних захворювань.

У *п'ятому розділі* «Виклики та ризики імплементації моделі надання ортодонтичної допомоги дитячому населенню на регіональному рівні» наведені результати вивчення нормативно-правової бази надання ортодонтичної допомоги дітям Полтавської області, результати дослідження організації надання медичної допомоги пацієнтам з іншими стоматологічними захворюваннями та результати аналізу показників діяльності ЗОЗ, які надають стоматологічну допомогу дітям Полтавської області та їх кадрового забезпечення. Для виконання завдань п'ятого розділу автором опрацьовано річні статистичні звіти Обласного інформаційно-аналітичного центру медичної статистики за 2010-2016 роки, нормативно-правову документацію департаменту

охорони здоров'я та первинної ланки. Проаналізовані дані анонімного опитування лікарів-стоматологів, що надають стоматологічну допомогу дітям (лікарі-стоматологи-ортоданти, дитячі стоматологи), предметом вивчення якого були знання медичними працівниками щодо факторів ризику ортодонтичної патології, думки фахівців щодо оптимізації системи профілактики, диспансеризації, скринінгу та санітарної просвіти та дані анонімного опитування батьків пацієнтів щодо персональної освіченості стосовно факторів ризику ортодонтичної патології та інших стоматологічних захворювань. На підставі проведених досліджень автором доведено, що забезпеченість дитячими стоматологами та ортодонтами є недостатньою, зменшення кількості посад дитячих стоматологів при збільшенні кількості питомої ваги первинних відвідувань призводить до значного підвищення лікувального навантаження на лікарів, аналіз показників планової санації та лікувальної роботи закладів в окремих районах свідчить про низьку активність або неефективність профілактичної роботи з приводу карієсу, кількість пацієнтів, взятих на диспансерний облік лікарями-ортодонтами, в області знизився, що свідчить про різке зменшення обсягів диспансерної роботи.

Проведені соціологічні дослідження дозволили автору констатувати, що найбільш вагомими ФР виникнення ОП є наявність зарано видалених через карієс зубів, наявність карієсу, ускладнення під час пологів, перенесені дитиною захворювання, професійні шкідливості матері під час вагітності та спадковість.

Аналіз результатів анкетування лікарів-ортодонтів та стоматологів дитячих щодо оптимізації організації ОД виявив підтримку лікарями-стоматологами дитячими проведення профілактичних заходів, їх оцінку існуючої системи профілактики як малоефективної і такої, що потребує спільної діяльності педагогів та лікарів, залучення до профілактичної та санітарно-просвітної роботи гігієністів зубних, застосування здоров'я-зберігаючих технологій; створення єдиної електронної медичної картки дитини з самого народження, формування високого рівня обізнаності населення щодо ФР, способів та методів лікування ОП, методів профілактики та додержання здорового способу життя.

У *шостому розділі* «Медико-соціальне обґрунтування оптимізованої моделі надання стоматологічної ортодонтичної допомоги дитячому населенню на регіональному рівні» наведено детальний аналіз проблем, які виникають при наданні ортодонтичної допомоги, представлено розроблену, обґрунтовану та впроваджену модель надання ортодонтичної допомоги дитячому населенню на регіональному рівні, оцінено ризики, які постають на

шляху імплементації оптимізованої моделі надання ортодонтичної допомоги дитячому населенню, визначено шляхи впровадження моделі, проведено її експертну оцінку з визначенням медичної та економічної ефективності. Медична ефективність визначена експертами на основі оцінки ймовірних позитивних змін з боку клінічних показників. Індикаторами економічної ефективності стали оцінки експертів з приводу ймовірного зниження тривалості лікування, кількості відвідувань лікаря та зменшення вартості лікування за рахунок раннього виявлення ортодонтичної патології.

Дуже важливим в розробленій моделі є поєднання двох її складових - визначення необхідності удосконалення нормативно-правової бази щодо ОД, що стосується перш за все визначення джерел фінансування (створення ПУЛУ коштів з національної служби здоров'я, державного та місцевих бюджетів, медичного страхування населення), і що дозволить оптимізувати організацію надання ОД та співпраця лікарів (суб'єкту) і батьків або дітей (об'єкту) в наданні ОД, надання якої є не лише справою ортодонтів, але й лікарів різних спеціальностей, діяльність яких залежить від вікового періоду життя дитини.

Характеризуючи у цілому розділи власних досліджень, необхідно констатувати, що дисертантом проведено суттєве за змістом, важливе у науковому та практичному відношенні дослідження щодо питань раннього виявлення факторів ризику ортодонтичної патології, оптимізації системи первинної профілактики стоматологічних захворювань та системи санітарної просвіти населення.

Висновки дослідження та практичні рекомендації, якими завершується дисертаційна робота, відповідають наведеному науково-аналітичного матеріалу, відбивають його зміст, наукові факти та закономірності, аргументовані, достовірні і відповідають поставленим завданням.

Автореферат за змістом, оформленням та структурою в повній мірі відповідає основним положенням дисертації та вимогам, які визначені ДАК МОН України.

Відповідність паспорту спеціальності. Дисертаційна робота Ляхової Н.О. "Медико-соціальне обґрунтування оптимізованої моделі надання ортодонтичної допомоги дитячому населенню на регіональному рівні" відповідає паспорту спеціальності 14.02.03 - соціальна медицина, що затверджено Постановою президії ВАК України від 09.04.2003 р. №18-09/4. При опоненції дисертаційної роботи ознак плагіату не виявлено.

Оцінюючи дисертаційну роботу, до здобувача виникли **дискусійні запитання, які не мають принципового характеру і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи:**

1. Які саме заходи щодо заохочення ортодонтів до роботи в сільській місцевості, на Вашу думку, мають бути найбільш ефективними?

2. Чому у першій складовій розробленої Вами моделі у частині «Фінансування» (рис. 6.2.) Ви не виділяєте окремо таке джерело як державно-приватне партнерства, хоча серед елементів новизни оптимізованої моделі надання ортодонтичної допомоги дитячому населенню на регіональному рівні визначено впровадження ДПП з гарантованим обсягом надання стоматологічної ортодонтичної допомоги, фінансова та інформаційна підтримка приватних ортодонтів щодо їхньої участі в національних і регіональних програмах профілактики ортодонтичних захворювань?

3. Друга складова розробленої Вами моделі містить розділ «Диспансеризація», в якому йдеться про розподіл дітей на диспансерні групи та спостереження ортодонтичних хворих відповідно цих груп. За якими клінічними критеріями відбувається відповідний розподіл таких хворих за групами диспансерного спостереження, які основні лікувально-оздоровчі заходи необхідні для кожної групи та які критерії ефективності диспансеризації ортодонтичних хворих.

ВИСНОВОК

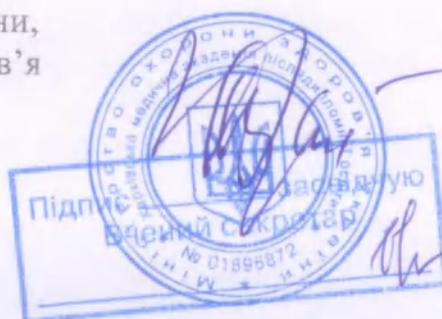
Дисертаційна робота Ляхової Наталії Олександрівни на тему: «Медико-соціальне обґрунтування оптимізованої моделі надання ортодонтичної допомоги дитячому населенню на регіональному рівні» є самостійно виконаним комплексним і завершеним науковим дослідженням, яка містить принципово нові, науково обґрунтовані результати, що у сукупності висвітлюють конкретне наукове завдання - наукове обґрунтування оптимізованої моделі надання ортодонтичної допомоги дитячому населенню на регіональному рівні.

Представлена дисертаційна робота за своєю актуальністю, науковою новизною та практичним значенням відповідає вимогам п. 11 «Порядку присудження наукових ступенів» Постанов Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. №567 та від 19.08.2015 р. №656, а її автор – Ляхова Наталія Олександрівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.02.03 – «Соціальна медицина».

Офіційний опонент:

професор кафедри соціальної медицини,
управління та бізнесу в охороні здоров'я
Харківської медичної академії
післядипломної освіти МОЗ України,
д.мед.н., професор

*Відзнак офіційного опонента
названий до складу док. вказаної
взаємної рахунок 12.11.2019 р.
Од секретар*

О.А. Короп